

Andreas Johansson
andreas.johansson@ri.se
0105-165173

2022-12-14

1 (4)

Remissyttrande från RISE om Promemoria: 2022:14 ”Lokal och regional klimatomställning”,- underlag inför den klimatpolitiska handlingsplanen 2023 Dnr 429- 2927-2021

RISE är ett statligt ägt forskningsinstitut. Våra 3000 medarbetare driver och stöder alla typer av innovationsprocesser och erbjuder expertis och ett 120-tal test- och demonstrationsmiljöer för framtidssäkra teknologier, produkter och tjänster. Att stödja näringsliv såväl som offentliga organisation i omställningen mot ett mer hållbart samhälle är en av RISE huvuduppgifter. Inom ramen för det har RISE en omfattande verksamhet som inkluderar teknisk utveckling, utvärdering och verifiering samt främjande av omställning inom hela värdekedjorna för elektromobilitet, vätgas som drivmedel, biometan och flytande biodrivmedel. Vårt arbete inom dessa områden engagerar många hundra forskare, ingenjörer och medarbetare inom andra discipliner fördelade på alla våra fem divisioner. Det är således med en stor kunskapsbredd som vi erbjuder följande remissyttrande.

Inledande kommentar

RISE är positiv till policyinitiativ som på olika sätt påskyndar klimatomställningen och vi anser att den föreliggande utredningen har gjort ett stort jobb och identifierat många viktiga frågor att arbeta vidare med. Vi delar bilden av att ledarskap, kompetens, kapaciteter och gemensamma bilder och visioner är viktiga beståndsdelar i klimatomställning och att fragmentering försvårar densamma. Samverkan är förstås viktigt men givet bredden av frågor som omfattas av, och bredden av aktörer som jobbar med, klimatomställning så finns det också risk att viktigt tid spills på fel saker. Ökad transparens, digitala verktyg, delande av data, nya arbetsätt och bättre nyttjande av etablerad kompetens är några sätt att bli mer effektiv.

RISE driver sedan 2021 en satsning som heter Omställningslyftet tillsammans med ett flertal myndigheter, regioner, städer, NGO:er, arbetsmarknadens parter. I detta

RISE Research Institutes of Sweden AB

Postadress

Besöksadress

Telefon / Telefax

E-post / Internet

Org.nummer

Lindholmen 8077
402 78 GÖTEBORG

Lindholmen 7A
417 56 GÖTEBORG

010-516 50 00
033-13 55 02

info@ri.se
www.ri.se

556464-6874

sammanhang har fem punkter identifierats för att förbättra samhällliga förmågor till klimatomställning som vi upplever också passar in i detta sammanhang. Dessa är:

1. Klimatomställning ja, men till vad då?

En återkommande hållning hos många företag, kommuner och regioner är att man på ett plan förstår att omvärlden förändras och att grön omställning är nödvändigt men att många har svårt att veta vad man skall ställa om till och vilka första steg som behöver tas. Vi menar att inspiration och attraktiva målbilder behöver tas fram och vara så tillgängliga för användande att det nästan inte går att undvika. Konkurrenskraften finns i att tillhandahålla tjänster som är kompatibla med 1,5 graders-målet. En viktig del här är – förutom att skapa - att tydligt visa upp vilken kombination av framtida marknader, värdekedjor, tjänster och produkter som är eftersträvansvärda och som klimatpolitiken bör föra oss mot.

Förslag: Skapa en sammanhållen datainfrastruktur (såsom omnämns i Regeringsbeslutet dnr N2021 01915) och i stil med verksamt.se (eller bygga på verksamt.se) för information, inspiration, utbildning och kommunikation kring exempel som belyser klimatomställning och marknadskonsekvenser av klimatomställning. Till exempel kring industriomställningen i norr, klimatneutrala städer, cirkulär ekonomi. Naturvårdsverket, Energimyndigheten och Klimatpolitiska rådets verktyg "Panorama" skulle kunna utgöra bas för en sådan portal.

2. Livslångt lärande är centralt

Stora skiften sker på arbetsmarknaden och det behövs stora resurser till utbildningsinsatser av olika slag – yrkesutbildningar såväl som grundutbildningar och mikroutbildningar, som kombinerat utgör moduler i individens livslånga lärande. Ett exempel på en välbehövd satsning är gemensamma strukturer för lärandet i syfte att ge individen ägandeskap över sin egen livslånga utveckling, som t.ex. digital struktur för kvalitetssäkring.

Förslag: Investera mer i flexibla och tillgängliga utbildningar och stärk ett utbildningssystem som stödjer individens långsiktiga utveckling med en kombination av yrkesutbildningar och arbetsintegrerat lärande. Inför mikroutbildningar som på ett nyanserat och lättillgängligt sätt orienterar i framtidsområden – i stil med de som finns på dagsattdigitalisera.se – på ovan nämnda portal. Investera också i säker digital stödstruktur för kvalitetssäkring av individens utveckling, som t.ex. mikroreferenser (micro credentials) för att säkra tilliten till inhämtad kompetens. På så sätt kompletterar vi andra insatser för ett livslångt lärande.

3. Förmågan att ställa om är central

Att ställa om är en central fråga och en central förmåga, men kopplar inte alltid till företagens kärnverksamhet. Därför behöver man arbeta aktivt med frågan genom stöd och kunskapstillförsel. Det finns ingen enskild utbildning eller rörelse (t.ex. digitalisering eller cirkulär design) som passar för alla sammanhang. Däremot tror vi att fokus behöver läggas på företags omställningsförmåga och förmåga att arbeta med kunskaper och expertiser inom och utom det egna företaget. Vi menar därför att det är klokt att Sverige investerar mer i att få nytta av stödsystemet och framtagna kunskap och expertis via workshops med coacher och experter via de beprövade formaten "kickstart" och "lyft".

Förslag: Investera mer i formaten "kickstart" och "lyft" och i metoder, utbildning, struktur, samt av kvalitetssäkring av coacher som möter företag. Förmågebyggande i

företagen och att arbeta med deras prioriterade utmaningar är centrala utgångspunkter i arbetet. Vi tror också att det är värdefullt att dessa format utvecklas till att bestå av ett antal gemensamma principer och grundläggande arbetssätt som samtidigt ger utrymme för flexibilitet i genomförandet, beroende på inriktning, företagens utmaningar och att olika aktörer ska kunna hålla i olika insatser. Samtidigt bör förutsättningar skapas för gemensamt lärande och utveckling.

4. Digitala verktyg och infrastrukturer är vägen till att färre lämnas utanför

Det behöver bli enklare för företag att förstå och navigera bland befintliga stöderbudande, exempelvis genom länknings av befintliga portaler för olika typer av företagsstöd. Vi menar att det vore klokt att investera i digitala strukturer för modulbaserat livslångt lärande samt investera i att få existerande satsningar att bättre hänga ihop genom öppna digitala verktyg för navigering, utforskande och behov- och situationsanalys. Ett 1177 för omställning är exempel på spår som utforskas.

Förslag: Utveckla enkla verktyg för behovs- och situationsanalys i stil med KOMETs ansvarsverktyg och tillgängliggöra dessa på samma portal som nämns under punkt 1 ovan. Verktygen bör spegla den organisatoriska förmågan och den egna strategin och framdriften inom hållbarhetsområdet.

5. Samverkan kräver tydligare strukturkapital

Det finns idag en enorm bredd av företagsstödande aktörer och stöderbudande till företag och kommuner, vilket bidrar till ett fragmentiserat stödsystem som gör det svårt för många aktörer att finna rätt stöd vid rätt tillfälle. Vi tror att stödsystemet skulle bli effektivare med en ökad transparens mellan centrala aktörer såsom myndigheter, institut, SIP:ar, regionala initiativ och science parks.

Förslag: Fortsätt främja, och investera i, gemensamma strukturer för samverkan, utbyte av perspektiv- och erfarenheter, omvärldsbevakning och kommunikation. Detta behövs både på lokal nivå såsom tex LFM30 och Skånes effektkommission men också på nationell nivå såsom tex regeringens samverkansprogram och likande. Och det behövs korskopplingar mellan dessa.

Kommentarer till enstaka förslag i utredningens huvudbetänkande

Kapitel 4.1 - Förslag 1. Nationell samordnare för Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning

Inledningsvis vill vi synliggöra att vi tror att RISE, bl.a. via Omställningslyftet, har mycket att bidra med kring detta förslag och vi bidrar gärna.

Avseende delförslaget 1.1 Uppdrag som förändringsledare med kansli

Vi håller med om behovet av mobilisering och gemensamt lärande men vi tror att en samordning i dessa frågor bättre byggs på att skapa nya förutsättningar för plattformen Viable Cities än att rikta om Fossilfritt Sverige och Samordnaren för agenda 2030.

Avseende delförslag 1.2 Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning

Vi ser inget direkt behovet av nya färdplaner för kommuner och regioner med tillägget att det finns mycket gjort redan kring temat, bl.a. via Klimatkommunerna och Viable

Cities, inte minst hos de 20 städer (som inbegriper 40% av Sveriges befolkning) som har skrivit under Viable Cities klimatkontrakt

Avseende delförslaget 1.3 Kompetenslyft för klimatet

Vi ser positivt på förslaget om utbildningar men vi tror att större effekter uppnås genom bättre digitala verktyg och expertstöd (jämför med ett 1177 för klimatomställning).

Sedan denna utredning gick ut på remissrunda så har Vinnova hunnit slutrapportera sitt regeringsuppdrag kring ett Kompetenslyft för klimatet, detta arbete behöver beaktas i sammanhanget.

Kapitel 4.2 Förslag 2. Myndighetslyft för kommuners och regioners klimatomställning

Avseende delförslag 2.1 Uppdrag till myndigheter om att utveckla samverkan för lokal och regional klimatomställning

I en fråga så bred som klimatomställning, som styrs på så många nivåer (internationellt, nationellt, regionalt, lokalt, värdekedjor/företag, medborgare/NGO:er, etc) och med så många frågor som går i varandra (miljö-,energi-, näring-, social-,infrastruktur-, landsbygd-, stadsaspekter för att nämna några), är det närmast omöjligt att undvika överlapp, mellanrum och målkonflikter.

Vi tror inte att vägen fram går igenom att alla samlas i alla frågor, däremot behöver det finnas effektiva processer för att hantera de mellanrum och överlapp som identifieras. Vi vill därför slå ett slag för att använda smartare processer och verktyg (tex AI, språkigenkänning, digitala tvillingar) för att bättre kunna följa regeringsuppdrag, utredningar etc och tydligare identifiera områden (snävare än klimatomställning omfattar som helhet) som behöver samordnas.

Avseende delförslag 2.3 Rådgivningscentral för försöksverksamhet för kommuner och regioners klimatomställning

Vi stöder grundtanken med att göra det lättare att göra rätt och där rådgivning är en viktig del och att formerna för organisering bör utredas närmare. Vi vill också skjuta in vikten av förmåga till genomförande av råd. Om en eventuell rådgivningscentral (1177 för klimatomställning?) skulle kunna inkludera handfast hjälp för implementering och genomförande, tex coaching och facilitering av workshops, så kan än större effekt nås. Även här kan RISE vara behjälpliga